

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Akran Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri

Mehmet AKPINAR¹, Sevcan KRANDA²

¹Yrd. Doç. Dr., KTU, Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, makpinar66@yahoo.com

²Yüksek Lisans Öğrencisi, KTU Eğitim Bilimleri Enstitüsü, sevcan.kranda.sk@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 23.6.2016

Kabul Tarihi/Accepted: 14.12.2016

e-Yayım/e-Printed: 3.1.2017

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.768>

ÖZ

Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinden olan akran değerlendirmesine yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilimdalı dördüncü sınıfında öğrenim gören 47 öğretmen aday katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 24'ü Özel Öğretim Yöntemleri dersinde akran değerlendirmesi yaptıklarını belirtirken, 23 öğretmen aday ise Özel Öğretim Yöntemleri dersinde sadece teorik olarak akran değerlendirmesi hakkında bilgi edindiklerini, uygulama yapmadıklarını ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının akran değerlendirmeye ilişkin görüşleri açık uçlu anket soruları ile alınmış ve anketlerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Öğretmen adaylarının çoğunun akran değerlendirmesine ilişkin olumlu görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları, akran değerlendirmenin, kendilerinin başarılı ve zayıf yönlerine ilişkin farkındalığı artırdığını; arkadaşlarının başarılı ve zayıf yönlerinden öğrenmelerin gerçekleşmesini desteklediğini; eleştirilere karşı açık olmayı geliştirdiğini; değerlendirme becerisi kazandırdığını ve eleştirel düşünmeyi geliştirdiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte akran değerlendirmesi ile ilgili olumsuz olarak, değerlendirme yaparken objektif olunmadığı görüşü üzerinde durdukları görülmüştür. Bulgular, akran değerlendirmesi yapan grubun yapmayan gruba göre akran değerlendirmesine ilişkin daha olumlu görüşlere sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte iki grubun da en yüksek frekansa sahip kategorilerinin aynı olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen sonuçlar, akran değerlendirmenin sürecin yapılandırılmasında etkili bir yöntem olduğunu göstermekle birlikte uygulamada sıkıntılarının yaşandığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin akranlarını nasıl değerlendirecekleri konusunda bilgilendirilmesi ve akran değerlendirmede yer alacak ölçütlerin öğrenci görüşlerinin alınarak belirlenmesi şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akran değerlendirmesi, öğrenci görüşleri, akran eğitimi.

View of Social Sciences Student Teachers on Peer Assessment

ABSTRACT

The main purpose of this research is to investigate the opinions of social studies teacher candidates about peer review which is one of the alternative assessment and evaluation method. 47 senior teacher candidates who studied in the Karadeniz Technical University, Social Science and Department of Turkish Education, Social Studies Education Department participated the study. 24 teacher candidates out of 47 indicated that they have done peer review in the special teaching methods course, on the other hand, 23 of them stated that they were informed theoretically about the peer review but have not done. Opinions of the teacher candidates were taken with open ended survey questions and the data gathered from surveys were interpreted by using content analysis. It is emerged that most of the teacher candidates gave positive opinions about peer review. Teacher candidates think that peer review increases the awareness about strengths and weaknesses of themselves; supports the learning from their friends' strengths and weaknesses; enhances to be open to criticism; upsills of evaluation and develops critical thinking. However, as a negative side of peer review, it is seen that teacher candidates discourses on being nonobjective while doing review. Findings suggested that teacher candidates who have done peer review have more positive opinions about peer review than the teacher candidates who have not done peer review. In addition to this, category that have the highest frequencies for both group is same. Results reveal that, although peer review is an effective method for construction of the process, performing peer review have some difficulty. In accordance with these results, it is suggested that informed educating the teacher candidates about how to review their peers and determining the criteries in peer assessment by asking student's opinions.

Keywords: Peer assessment, Students views, Peer learning

1. GİRİŞ

Değişen ve gelişen toplumlarda bilim ve teknolojinin taleplerini karşılayan niteliklere sahip insanların yetiştirilmesi, eğitimin temel işlevlerindedir (Toptaş, 2011). Topluların gelişimine paralel olarak eğitimden beklentiler de değişmeye başlamıştır. Değişen ve gelişen toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilmek için dinamik bir öğretim programına ihtiyaç vardır. Bundan dolayı öğretim programları sürekli geliştirilmekte ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte yenilenmektedir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de öğretim programları toplumsal ihtiyaçlara göre ele alınmış olup yeni öğretim yaklaşımlarıyla yeniden şekillendirilmiştir. Bu yeni yaklaşımların ortaya çıkmasında bilginin ürün olmaktan çıkıp süreç haline gelmesi etkili olmuştur (Çelikkaya, Karakuş & Demirbaş, 2010). Yenilenen bu programlarda öğrencinin bilgiyi yapılandırdığı kabul edilmektedir. Yeni öğretim yaklaşımlarıyla şekillenen bu öğretim programlarıyla derslerin içeriğinde, öğretim yöntemlerinde, kullanılan araç ve gereçlerle ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde de değişiklikler yaşanmıştır (Gelbal & Kelecioğlu, 2007).

Geleneksel ölçme-değerlendirme uygulamalarında öğrenci başarısının değerlendirilmesi genellikle ürün odaklı olmakta ve daha çok seçmeli ve kısa cevaplı testlerle, yazılı ve sözlü yoklamalar kullanılmaktadır (Gelbal & Kelecioğlu, 2007, s. 136). Ancak söz konusu ölçme araçları ile yapılan değerlendirmeler öğrenme sürecinde meydana gelen istenilen davranış değişikliklerinin tespitinde ve kazandırılmasında yetersiz kalmaktadır. Çünkü her öğrencinin bilgiyi yapılandırma süreci farklı olmaktadır. Dolayısıyla sadece sonuca göre bir değerlendirme yapmak eksik değerlendirmelere yol açacaktır. Bu bağlamda geleneksel ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının yanı sıra süreci ölçen alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları geliştirilmiştir (Çelikkaya, Karakuş & Demirbaş, 2010). Yeni bir anlayışla hazırlanan öğretim programlarının 2005'ten beri uygulanmasıyla birlikte de öğrenciyi merkeze alan bu alternatif yaklaşımlar kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlayış sonucunda hem öğrenme-öğretme etkinliklerinin hem de ölçme-değerlendirme etkinliklerinin otantik bir yapıda olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yapılandırmacı anlayış çerçevesinde ortaya konulan bu alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarıyla öğrencilerin bilişsel, devinimsel, duyuşsal alanlardaki bilgi ve becerilerini farklı yollardan ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bireyin sahip olduğu bilişsel, duyuşsal ve devinimsel alandaki kapasitesi ve bu kapasiteyi göstermesi onun performansını ortaya koymaktadır (Adanalı & Doğanay, 2010). Bu durum öğrenci merkezli etkinliklerle desteklenen bir süreci işaret etmektedir.

Geleneksel ölçme-değerlendirme yaklaşımları, öğrenme etkinlikleri sonunda öğrencilerin hangi davranışları, ne düzeyde kazandıklarını belirleme amacı taşır. Alternatif ölçme-değerlendirme yaklaşımlarında ise öğrencilerin öğrenme ortamında desteklenmesi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir (Çepni, 2007). Öğrenme etkinlik ve uygulamalarının değerlendirilmesinde hem geleneksel ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının hem de bireysel ve grup görüşmeleri, öğrenci günlükleri, öz değerlendirme, akran değerlendirme, portfolyo, performans değerlendirme ve proje gibi öğrencilerin performanslarının süreç içerisinde değerlendirilmesini sağlayan alternatif ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının kullanılması önerilmektedir (Baki, 2008). Bu yaklaşımlardan en önemli olanlardan biri de akran değerlendirmedir. Öğrencileri değerlendirme sürecinin içerisine alan akran değerlendirme, öğretim

süreci içerisinde öğrencinin hazırladığı araştırma, ödev ve proje gibi çalışmaların arkadaşları tarafından değerlendirilmesidir (Alıcı, 2008). Öğrenciler akran değerlendirmesi sayesinde kendilerini kritik etme imkanı bulmakta ve arkadaşlarının çalışmalarını kendi çalışmaları ile kıyaslayarak alternatif bir bakış açısı kazanmaktadırlar. Bunun yanı sıra, öğrencilerin arkadaşları tarafından değerlendirilmesi ve geribildirim alması öğrencinin öğrenme sürecine de olumlu katkılarda bulunmaktadır (Aldağ & Gürpınar, 2007). Akran değerlendirmesi hem ürünün hem de sürecin değerlendirildiği durumlarda kullanılabilir. Akran değerlendirme öğrencilerin eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerini geliştiren önemli bir araçtır. Birçok öğrenci birbirlerinin çalışmalarını değerlendirirken kendi öğrenmelerini geliştirdiğini bildirmiştir (Chong, Goff & Dej, 2012). Akran değerlendirmesinde kullanılan ölçütler ve değerlendirme sonunda akranların birbirlerine sundukları dönütler önemli bir role sahiptir. Ayrıca ölçütlerin öğrenciler tarafından iyi anlaşılıp benimsenmesi akran değerlendirme sürecinin etkili olmasında son derece önemli görülen bir noktadır (Koç, 2011). Bu ölçme değerlendirme yaklaşımlarının kullanılabilmesi için öğretmenlerin yeni öğretim programının getirmiş olduğu alternatif ölçme tekniklerini derslerinde kullanabilmelerini sağlayacak bilgi, beceri ve deneyime sahip olması gerekmektedir (Çoruhlu, Nas & Çepni, 2009). Literatüre bakıldığında öğretmenlerin alternatif ölçme-değerlendirme uygulamaları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve bu uygulamaları yeterince içselleştiremedikleri görülmektedir (Güven, 2008; Çoruhlu, Nas & Çepni, 2009). Uzun yıllar geleneksel yaklaşıma göre ölçme değerlendirme yapan öğretmenler yeni yaklaşıma adapte olma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar (Akbaş & Gençtürk, 2013). Bu durumu Çoruhlu, Nas ve Çepni (2009) araştırmalarında, öğretmenlerin geleneksel ölçme değerlendirme tekniklerini derslerinde kullanmaktan vazgeçemedikleri, bilgi ve deneyim eksikliğinden kaynaklanan sorunlardan dolayı yeniliklere uyum sağlamada zorlandıkları ve kullanmış oldukları geleneksel ölçme değerlendirme tekniklerini 2004 öğretim programına adapte etmeye çalıştıkları şeklinde ortaya koymuşlardır. Bunun sonucu olarak alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini öğretmenlerin daha çok kendi kabullerine paralel olarak kullandığı meydana çıkmaktadır.

Literatür incelemesi sonucunda akran değerlendirmesi tekniğinin kullanımı konusundaki öğretmen adaylarının görüşleri, yeterliliği ve kullanımı hakkında sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Koç (2011)'un sınıf öğretmeni adaylarının akran değerlendirmesiyle ilgili görüşlerini aldığı çalışması, akran değerlendirmenin öğretmenlik yeterliklerini geliştirdiğini ve öğretmenlik uygulaması sürecinin yapılandırılmasında etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Tıp eğitiminde Özcan ve Yurdabakan (2008) tarafından yapılan bir çalışmada öz ve akran değerlendirme uygulamalarının tıp fakültesi öğrencilerinin temel iletişim becerileri başarısı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Öntest-sontest kontrol gruplu deneme modeli kullanılan araştırmanın sonunda, öz ve akran değerlendirmenin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artışın, kontrol grubu öğrencilerinin başarılarındaki artıştan anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun öz ve akran değerlendirme uygulamalarına olumlu yaklaştıkları, bu değerlendirme uygulamalarının öğrencilerin eğitime katılımlarını ve eğitimden kazanımlarını arttırdığını vurguladıkları görülmüştür. Temizkan (2009)'ın yaptığı çalışmada, Türkçe Öğretmenliği 3. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerinin geliştirilmesinde akran değerlendirmenin etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, hazırlıklı konuşma uygulaması yapan öğrencilerin akran değerlendirme puanlarına ilişkin ön test ve son test sonuçları arasında son test lehine

anamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Akran değerlendirme konusuna ilişkin konuşma becerilerinin geliştirilmesi açısından etkili sonucuna varılmıştır. Yurdabakan ve Cihanoğlu (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, işbirlikli öğrenme ortamlarında kullanılan öz ve akran değerlendirme ölçeğinin 10. Sınıf öğrencilerinin akademik başarıları, derse yönelik tutumları ve strateji kullanım düzeyleri üzerindeki etkileri incelenmiş, öz ve akran değerlendirme ölçeğinin işbirlikli öğrenme ortamlarında öğrencilerin İngilizce başarıları, derse dönük tutumlar ve duyuşsal boyut hariç strateji kullanımları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bayat (2010)'ın çalışmasında elde ettiği bulgulara göre İngilizce yazılı anlatım derslerinde uygulanan akran değerlendirme ve öz değerlendirme uygulamalarına yönelik öğrenci görüşleri öğrenmenin pekiştirilmesi, kendi öğrenmesini değerlendirme, öz güvenin pekiştirilmesi bakımından olumludur. Çetinkaya ve Hamzadayı (2011)'nın yazılı anlatımı düzenlemedeki işlevselliği açısından akran değerlendirmesinin sorgulandığı çalışmalarında, dönütlere ilişkin çözümlenmelerden elde edilen bulgular ve öğrencilerin algıları, dönüt sağlama konusunda verilecek bir eğitimle birlikte yazılı anlatımı düzenlemede akran değerlendirmesinin verimli bir öğretim etkinliği olarak kullanılabilmesi sonucunu ortaya koymaktadır. Liu ve Carless (2006)'ın yaptıkları çalışmada, değerlendirme süreçlerine ilişkin akran geribildirimini üzerinde durulmakta ve öğrencinin öğrenme potansiyelinin artırılmasında akran geri bildirimini önemi incelenip tartışılmaktadır. Yukarıda sözü edilen bu çalışmalar, alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinden olan akran değerlendirmesinin etkililiğinde grup değişkenlerinin önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Bu durum da, akran değerlendirme uygulanmasının ve etkililiğinin her bir öğretim kademesi için sorgulanmasını gerektirmektedir. Geleceğin öğretmenleri olacak olan öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin becerileri kazanarak bu değerlendirme yöntemine olumlu yaklaşımları, onların gelecekte akran değerlendirme yöntemini kullanması açısından önemli görülmektedir. Ayrıca, akranlarının çalışmalarını değerlendirebilmek öğretmen adaylarının profesyonel gelişimi için önemli bir koşuldur (Sluijsmans & Prins, 2006). Bu amaçla; araştırmada öğretmen adaylarının akran değerlendirmesi hakkındaki görüşleri ortaya konmak istenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu konudaki görüşlerini ortaya koyan yeterli sayıda çalışmaya rastlanmamış olması da bu türden tespitlerin yapılarak bu konudaki eksikliğin ortaya konması açısından önemlidir. Bu bağlamda çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerinin incelenmesine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinden akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Özel Öğretim Yöntemleri dersinde akran değerlendirmesi yapan ve yapmayan öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Gereçesi

Ülkemiz eğitim sistemi ve konu ile ilgili yapılan çalışmalar öğrenci merkezli model ve yöntemlerle derslerin işlenmesi gerektiği ile ilgili vurgular yapmaktadır. Ancak, öğretmenlerin sadece bu model ve yöntemler hakkında bilgi sahibi olmaları değil, aynı zamanda bunları uygulama güçlerine de sahip olmaları gerekmektedir. Bunun için de öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarına bu tür model ve yöntemlerin tanıtılmasının ve uygulanmasının sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla, bu model ve yöntemlere ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini içeren çalışmalar yapmak gerekir. (Mirzeoğlu & Özcan, 2015). Çünkü eğitim sisteminin uygulayıcıları öğretmenlerdir. Yarının öğretmeni olacak olan öğretmen

adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerini belirtmeleri, onların mesleki yaşamında profesyonel olarak gelişimlerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerinin yer aldığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerinin belirlenerek bu değerlendirme yönteminin ne gibi yararları olduğu, öğretmen adaylarının bu süreçte ne tür olumsuzluklarla karşılaştığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmanın diğer alanlardaki araştırmacıların yapacakları akran değerlendirmesi çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Tüm bu amaçlar göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

- 1) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Sosyal bilgiler öğretmen adayları akran değerlendirmesinde puanlama yaparken nelere dikkat etmektedirler?
- 3) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akranları tarafından değerlendirilme konusundaki görüşleri nelerdir?
- 6) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış ve yürütülmüştür. Çalışmada sosyal bilimlerde giderek yaygınlaşan nitel araştırma yaklaşımının yöntemlerinden biri olan “özel durum çalışması” yöntemi kullanılmıştır. Özel durum yönteminin en belirgin özelliği, güncel bir olgu, olay, durum, birey ve gruplar üzerinde odaklanıp derinlemesine inceleme yapmaya çalışmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bir diğer ifadeyle araştırmacının konuyla ilgili önyargılara sahip olmadan bireyler üzerinden konunun etraflıca incelenmeye çalışılmasıdır (Ekiz, 2009).

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği'ne kayıtlı olan dördüncü sınıf öğrencileridir. Çalışma grubu toplam 47 öğrenciden oluşmakta bunlardan 25'i kız, 22'si erkek öğrencidir. Bu öğrencilerin 24'ü Özel Öğretim Yöntemleri dersinde akran değerlendirmesi yapmış, 23'ü ise akran değerlendirmesini kullanmamıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akran değerlendirmesi hakkındaki görüşleri tespit edilmek istendiğinden ve çalışmaya katılan birey sayısının da fazla olması nedeniyle veri toplama aracı olarak açık uçlu anket uygulanması tercih edilmiştir. Açık uçlu anket “Soruya cevap veren bireyin soruda boş bırakılan yere, bir kelime, bir cümle yazması veya kendi fikrini beyan etmesidir” (Çepni, 2009). Bu

bağlamda öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla ilgili literatür incelenmiş ve sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman bir kişinin görüşü alınarak açık uçlu 6 sorudan oluşan anket oluşturulmuştur.

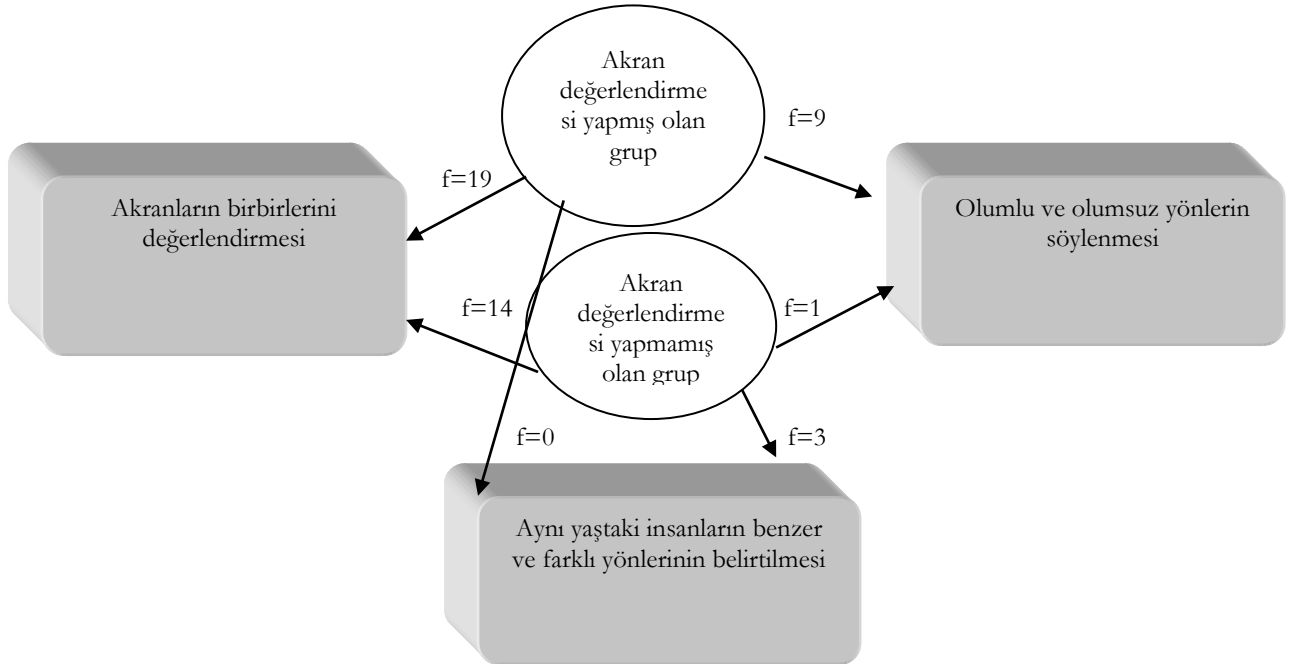
2.3. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler “içerik analizi” yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Analiz sürecinde her bir öğretmen adayının ifade ettiği temel düşünceler ortaya çıkarılmış ve daha sonra bu düşüncelerden ortak olanlar ve araştırma sorusuna cevap teşkil edenlerin frekansları belirlenmiş ve kategoriler halinde sunulmuştur. Ortaya çıkan temel düşünceler benzer kategoriler altında toplanıp daha sonra analiz edilmiştir (Büyüköztürk, 2001; Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu yolla analizler karşılaştırılarak var olan durum şekiller halinde sunulurken ifade edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler öğretmen adaylarının konuşmalarından doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırma çerçevesinde yapılan anketlerde öğretmen adaylarının, kendilerine yöneltilen açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular yer almaktadır. Sorulara verilen yanıtlardan oluşturulan altı ana başlık altındaki kategoriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Öğretmen adaylarına ön anket sorusu olarak, Özel Öğretim Yöntemleri dersinde akran değerlendirmesi yapıp yapmama durumlarını tespit etmek amacıyla bir soru yöneltilmiştir. Bunun sonucunda, 47 öğretmen adayından 24 tanesinin Özel Öğretim Yöntemleri dersinde akran değerlendirmesi yaptığı görülmüştür. 23 tane öğretmen adayının ise akran değerlendirmesi yapmadığı belirlenmiştir.

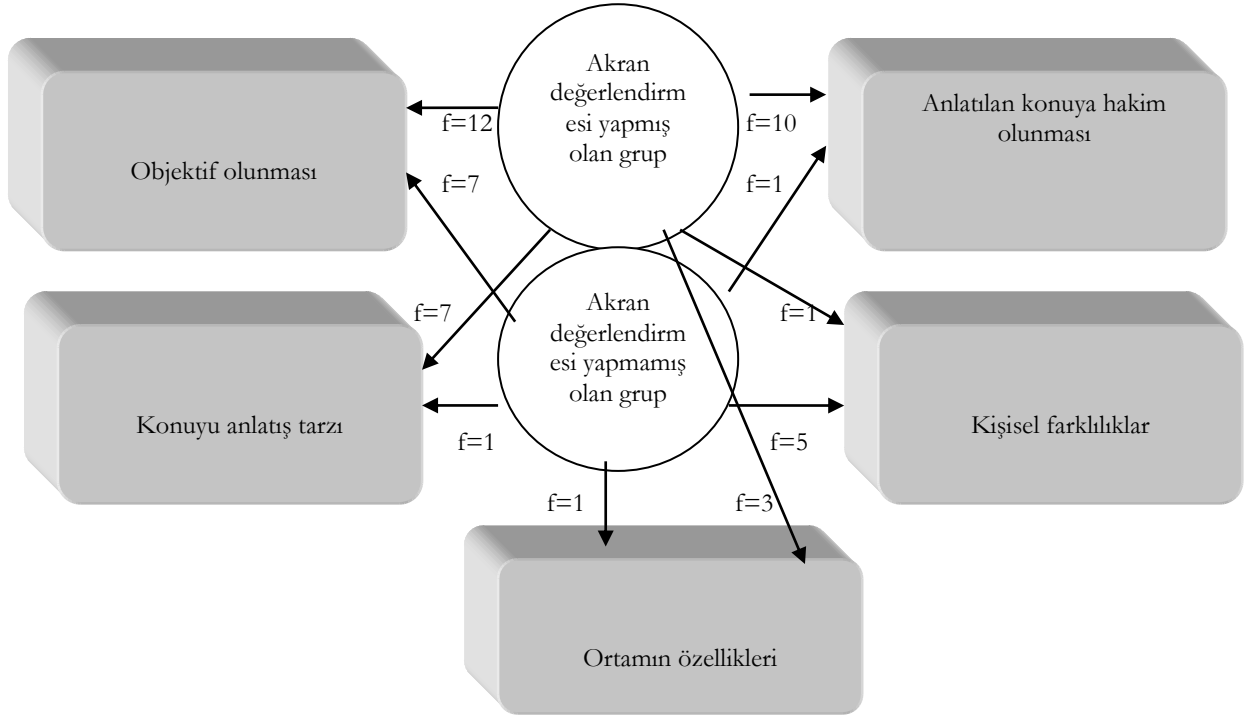

Şekil 1. Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinin ne olduğuna ilişkin görüşleri

Şekil 1 incelendiğinde, öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerine yönelik olarak 3 kategorinin ortaya çıktığı ve bunlar arasından “akranların birbirlerini değerlendirmesi” kategorisinin ön planda olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının ifade ettikleri görüşlerin 33’ünün akranlarının birbirini değerlendirmesi, 10’unun olumlu ve olumsuz yönlerin söylenmesi, 3’ünün aynı yaştaki insanların benzer ve farklı yönlerinin değerlendirilmesi ile ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin K2 kodlu (K=Kadın) öğretmen adayı “akranların birbirlerini değerlendirmesi” kategorisine yönelik olarak yaş ve statü kavramlarından bahsetmiş ve akran değerlendirmesine ilişkin şunları söylemiştir: “*Yaş ve statü olarak aynı olan kişilerin birbirlerini değerlendirmesidir*”. Benzer şekilde K8 kodlu öğretmen adayı görüşünü “*Kişinin belli konularda sahip olduğu bilgi ve becerileri kendi yaş grubuna ait diğer bireylerin değerlendirmesi sonucu kişiye dönüt sağlamasıdır*” şeklinde belirterek yaş grubuna dikkat çekmiştir. “Olumlu ve olumsuz yönlerin söylenmesi” kategorisine yönelik olarak E3 kodlu (E=Erkek) öğretmen adayı görüşünü, “*Akranlarımızın olumlu ve olumsuz yönlerinin göstermiş olduğu performansa bakılarak söylenmesi*” şeklinde açıklamıştır. K1 kodlu öğretmen adayı ise, “*Kişinin, akranının doğru ve yanlış yönlerini bir konu ya da konular açısından tenkit etmesidir*” şeklinde cevap vermiştir.

Anket yapılan öğretmen adaylarından 2’sinin görüşü ise, en düşük frekansla (f=1) sahiptir. E47 kodlu öğretmen adayının bu soruya verdiği cevap “*Başkalarının gözünden bakarak kendi bakışında bilgi edinmek*” şeklindedir. K36 kodlu öğretmen adayı da “*öğrenciler arası iletişim düzeyini belirler*” şeklinde görüş bildirmiştir.

Yapılan anket sonucunda elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinin ne olduğuna ilişkin bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Falchikov (2001), akran değerlendirmesinde öğrencilerin belli ölçütlere göre akranlarının performansını değerlendirdiklerini ve akranları tarafından değerlendirildiklerini belirtmiştir. Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre de, öğrenciler akran değerlendirmesine ilişkin görüşlerini aynı yaş ve statüdeki bireylerin birbirini değerlendirmesi, akranların birbirlerinin performanslarını olumlu ve olumsuz yönden değerlendirmesi şeklinde ifade etmişlerdir.

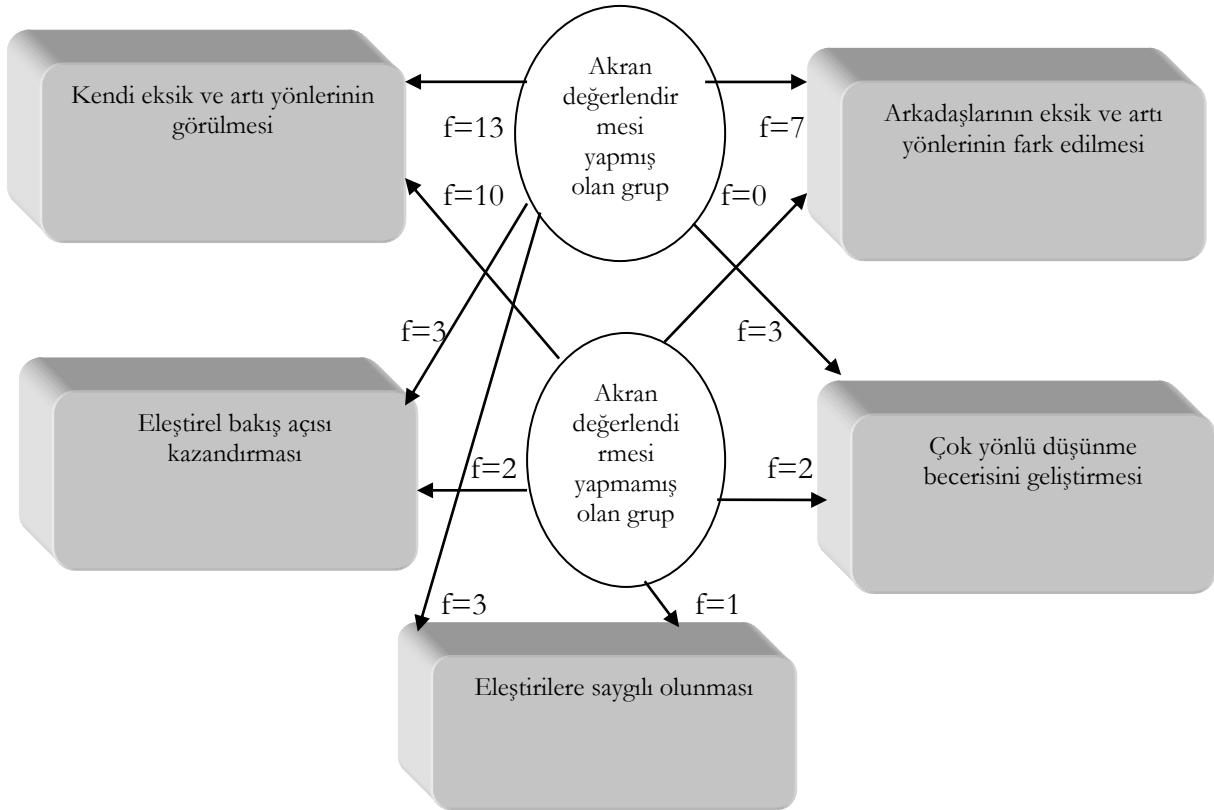
Şekil 2: Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinde puanlama yaparken dikkat ettikleri durumlara yönelik düşünceleri

Şekil 2’de de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinde puanlama yaparken dikkat edilmesi gereken durumlara yönelik olarak 4 kategori ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının ifade ettikleri görüşlerin çoğu (f=19) puanlama yaparken “objektif olunması” kategorisi ile ilgilidir. Bunu “anlatılan konuya hakim olunması”, “anlatış tarzına” ve “kişisel farklılıklara dikkat edilmesi”, “ortamın özellikleri” gibi kategoriler izlemektedir. Örneğin, E14 kodlu öğretmen adayı “*Akran değerlendirmesi yaparken değerlendirme ölçütünün öğrenciler tarafından bilinmesi ve değerlendirmede objektif davranılması dikkat edilmesi gereken noktalardır*” ifadesinde bulunmuştur. E3 kodlu öğretmen adayının görüşü ise “*Akran değerlendirmesi yapılırken, ölçme değerlendirme işlemi sırasında yapılmı ihtimali olan hata türlerinin etkisinin en aza indirilmesine, kişiye karşı objektif olunmaya, yapılan uyarıların meşru bir düzgene oturtulup kişilerin öz güven ve motivasyonlarının kırılmamasına ve en önemlisi kişinin yaptığı hatalardan dolayı küçük düşürülmemesine dikkat edilmelidir*” şeklinde görüş belirtmiştir. E20 kodlu öğretmen adayı “*Kişisel farklılıklara dikkat edilmesi gerekir*” şeklinde açıklama yaparken, K45 kodlu öğretmen adayı “*Her öğrencinin farklı bir birey olduğu düşünülerek puanlama yapılmalıdır*” şeklinde açıklama yapmıştır. E4 kodlu öğretmen adayının görüşü ise, “*Puanlama yaparken arkadaşımızın konuya hakim olmasına dikkat edilmesi gerekir*” şeklindedir. Anlatış tarzı kategorisine K21 kodlu öğretmen adayının verdiği cevapta “*Dersi etkili bir şekilde anlatıp anlatmadığına bakılmalıdır. Anlatımının düzgün ve anlaşılır mı olduğuna, jest ve mimiklerini nasıl kullandığına bakılmalıdır*” ifadesi yer almaktadır. “E42, K1, E10 ve K13 kodlu öğretmen adayları ise, içinde bulunulan ortamın özelliklerinin puanlama yaparken dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. K13 kodlu öğretmen adayının bu konudaki görüşü “*Akran değerlendirmesi yaparken içinde bulunulan şartların göz önüne alınması gerektiğini düşünüyorum*” şeklindeyken, K1 kodlu öğretmen adayının görüşü

“O annin özellikleriyle eleştirmeye dikkat edilmeli” şeklindedir. Bu soruyu 3 kişi cevap vermayerek boş bırakmıştır.

Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinde puanlama yaparken en çok üzerinde durdukları nokta objektif olunması gerektiğidir. Ayrıca anlatılan konuya ve konuyu anlatış tarzına da öğretmen adaylarının puanlama yaparken dikkat ettikleri görülmektedir. Elde edilen bulgularda akran değerlendirmesi yapan grupla yapmayan grubun her ikisinin de özellikle objektiflik üzerinde durdukları ortaya çıkmıştır. Sluijsmans ve Moerkerke (1999) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin değerlendirme kriterlerini arkadaşlık düzeyine göre belirlediklerini, akran değerlendirmeleri sırasında yumuşaklık, arkadaşlık puanı, sertlik gibi puanlama hatalarının da ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Bu sonuç elde ettiğimiz bulgularla paralellik göstermektedir. Burnett ve Cavaye (1980) ise, beşinci sınıf tıp öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında, akran değerlendirmelerindeki hatalardan birisi olan arkadaşlık puanlamasının büyük bir problem olarak görülmeyebileceğini belirtmişlerdir (Akt. Özcan & Yurdabakan, 2008). E3 kodlu öğretmen adayının “Akran değerlendirmesi yapılırken, ölçme değerlendirme işlemi sırasında yapılma ihtimali olan hata türlerinin etkisinin en aza indirilmesine, kişiye karşı objektif olunmaya, yapılan uyarıların meşru bir düzeye oturtulup kişilerin öz güven ve motivasyonlarının kırılmamasına ve en önemlisi kişinin yaptığı hatalardan dolayı küçük düşürülmemesine dikkat edilmelidir” ifadesiyle bu bulgunun çeliştiği görülmektedir.

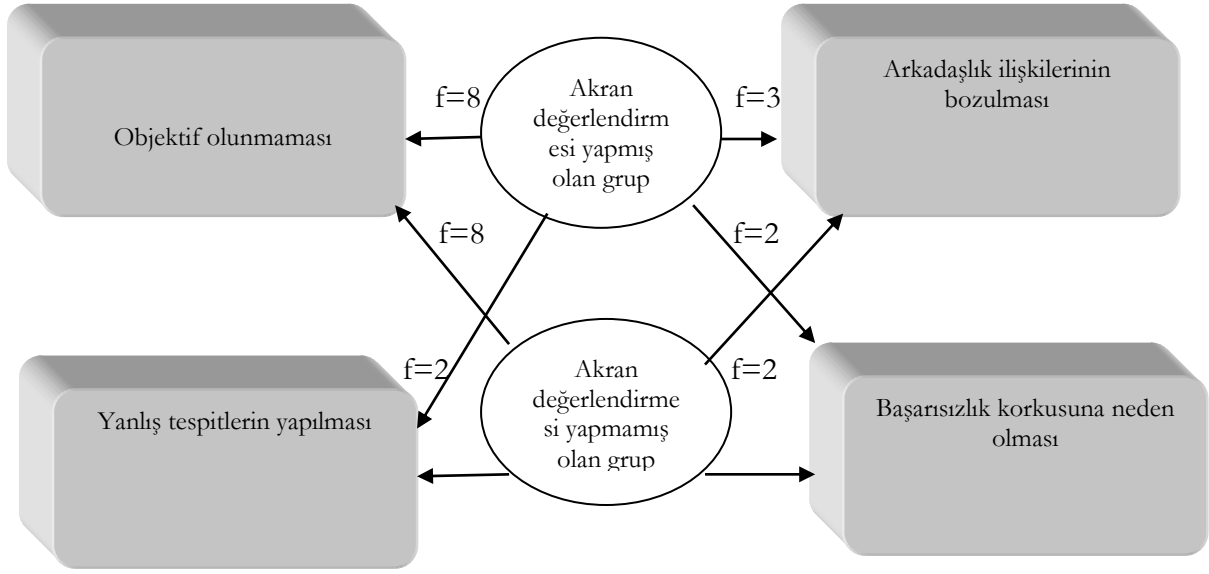
Şekil 3. Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri

Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin olumlu gördüğü yönler yukarıdaki şekilde belirtilmeye çalışılmıştır. Yapılan anket sonucunda “kişinin eksik ve artı yönlerinin görülmesi” kategorisinin en yüksek frekansa (f=23) sahip olduğu görülmüştür. Bu kategorinin, akran değerlendirme yapmış ve yapmamış olan iki grup tarafından da en çok belirtildiği yapılan anket sonucunda belirlenmiştir. E3 kodlu öğretmen adayının bu konudaki görüşü “Akran değerlendirmesi sayesinde kişinin kendisini geliştirebileceğine, sağlıklı

bir değerlendirme ile kendi yaşatlarının kendisinin eksiklerinin söylenmesine karşılık onların da hangi seviyelere ulaştığı hakkında bilgi edinilmesine imkan vereceğini düşünüyorum” şeklindedir. K9 kodlu öğretmen adayı ise bu soruya “Birey değerlendirme sonrası kendi artı yönlerini keşfeder ve bunun yanı sıra farkında olmadığı eksikleri görüp düzeltme yoluna gidebilir” şeklinde cevap vermiştir. K7 kodlu öğretmen adayı da bu konuda “Bana göre akran değerlendirmesi bireyin öz farkındalığını kazanması açısından önemli bir detaydır. Kişinin kendini görmesi, tanınması, eksik ya da artı yönlerini bilmesi açısından çok önemlidir” şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmen adayları, akran değerlendirmesinin hem kendilerini hem de akranlarını farklı açılardan görüp değerlendirebilme imkanını sağladığını, eleştirel bir bakış açısı kazandıklarını belirtmişlerdir. E15 kodlu öğretmen adayı “Öğrenciler değerlendirdiği arkadaşında gördüğü olumlu ve olumsuz şeylere dikkat ederler ve kendileri de ona göre yapar yapmamaya karar verirler” şeklindeki ifadesiyle arkadaşlarının eksik ve artı yönlerinin fark edilip ona göre değişikliklere gidildiğini belirtmiştir. K13 kodlu öğretmen adayı bu durumu “Eleştirel bir bakış açısı getirdiğini düşünüyorum. Bu da insanın eksiklerini görmesi adına ve ilerlemesi adına katkı sağlayacaktır. Gözlem yeteneğini geliştirir. Bir durum hakkında yorum yapabilme becerisini geliştirir. Hem bize hem de değerlendirmede bulunduğumuz akranımıza olumlu yönde katkı sağlar.” şeklinde ifade etmiştir. E27 kodlu öğretmen adayı ise soruya “Akran değerlendirmesi, değerlendirmeyi yapan kişiye birtakım beceriler kazandırır. Gözlem, ayırt edebilme ve muhakeme bu beceriler arasındadır. Çevreyi ve insanları daha iyi çözümlemesine ve her yönüyle tanınmasına yardımcı olur. Değerlendirilen kişiye ise kendini başkasının gözünde görme fırsatı verir. Eleştiri yeteneği kazandırdığı gibi eleştiriye, olumsuz sonuçlara tabammül etmeyi yani saygı göstermeyi öğretir” şeklinde cevap vermiştir. ‘Çok yönlü düşünme becerisini geliştirme’ kategorisine K12 kodlu öğretmen adayının verdiği cevap “Akran değerlendirmesi eleştirel beceri kazandırıyor, empati yeteneğini geliştiriyor. Bu da öğrencide çok yönlü düşünme becerisinin geliştirilmesine katkı sağlıyor” şeklindedir. Bunun dışında verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin olumlu gördüğü yönler arasında “meslek hayatına hazırlama” kategorisinin en düşük frekansa (f=1) sahip olduğu ortaya çıkmıştır. K21 kodlu öğretmen adayı “Meslek hayatına hazırlaması açısından iyi oluyor. Kişinin kendini görmesine yardımcı olmaktadır. Akranlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmaktadır” şeklindeki ifadesiyle bu durumu belirtmiştir.

Öğretmen adayları akran değerlendirmesinin olumlu yönleri olarak, akranlarının ve kendilerinin eksik ve artı yönlerini görerek eksiklerini düzeltme imkanı bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, akran değerlendirme sürecinde akranlarının uygulamalarına daha eleştirel baktıklarını, uygulamalardaki olumlu ve olumsuz yönleri görmeye çalışırken eleştirel düşünme becerilerinin de geliştiğini belirtmişlerdir. Nitekim yapılan birçok araştırmada akran değerlendirmesinin eleştirel düşünmeyi, işbirliği becerilerini ve etkileşimi geliştirdiği, kendini ifade etme becerileri, eleştirme ve eleştirilere açık olma gibi pek çok becerilerinin gelişmesine de katkı sağladığı, öğrenme potansiyelini arttırdığı, öğretmenlik yeterliliklerini geliştirdiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır (Topping, 2009; Willey & Gardner, 2010; Koç, 2011; Başkonuş & Taşdemir, 2012). Kurt ve Atay’ın (2007) yapmış olduğu çalışmada akran değerlendirmesinin İngilizce öğretmen adaylarının yazma kaygısı üzerine etkisi araştırılmıştır. Akran değerlendirme uygulanan deney grubunun öğretmen değerlendirmesi uygulanan kontrol grubuna göre daha düşük yazma kaygısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak öğretmen adayları akran değerlendirmesi uygulamaları sonucunda yazılarındaki hatalarının farkına vardıklarını, yazıları için arkadaşlarının farklı fikirler verdiklerini ve kendi yazılarına başka bir boyuttan bakabilmeye başladıklarını söylemişlerdir. İngilizce yazılı anlatım derslerinde akran değerlendirme ve öz değerlendirmenin uygulandığı başka bir çalışma da Wei ve Chen (2003)

tarafından yapılmıştır. 90 yüksek lisans öğrencisi üzerinde yürütülen çalışmanın sonucunda, akran ve öz değerlendirme teknikleri kullanımının öğrencileri yazılarına eleştirel ve analitik bir gözle bakma açısından teşvik ettiği görülmüştür. Ayrıca çalışmada öğretmen ve öğrencilerin değerlendirmede yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirilmiştir. Sonuç olarak K13 kodlu öğretmen adayının yapmış olduğu “*Eleştirel bir bakış açısı getirdiğini düşünüyorum. Bu da insanın eksiklerini görmesi adına ve ilerlemesi adına katkı sağlayacaktır. Gözlem yeteneğini geliştirir. Bir durum hakkında yorum yapabilme becerisini geliştirir. Hem bize hem de değerlendirmede bulunduğumuz akranımıza olumlu yönde katkı sağlar.*” şeklindeki açıklamadan elde edilen bulguların literatürdeki bu çalışmaların sonuçlarını kısmen desteklediği görülmektedir.

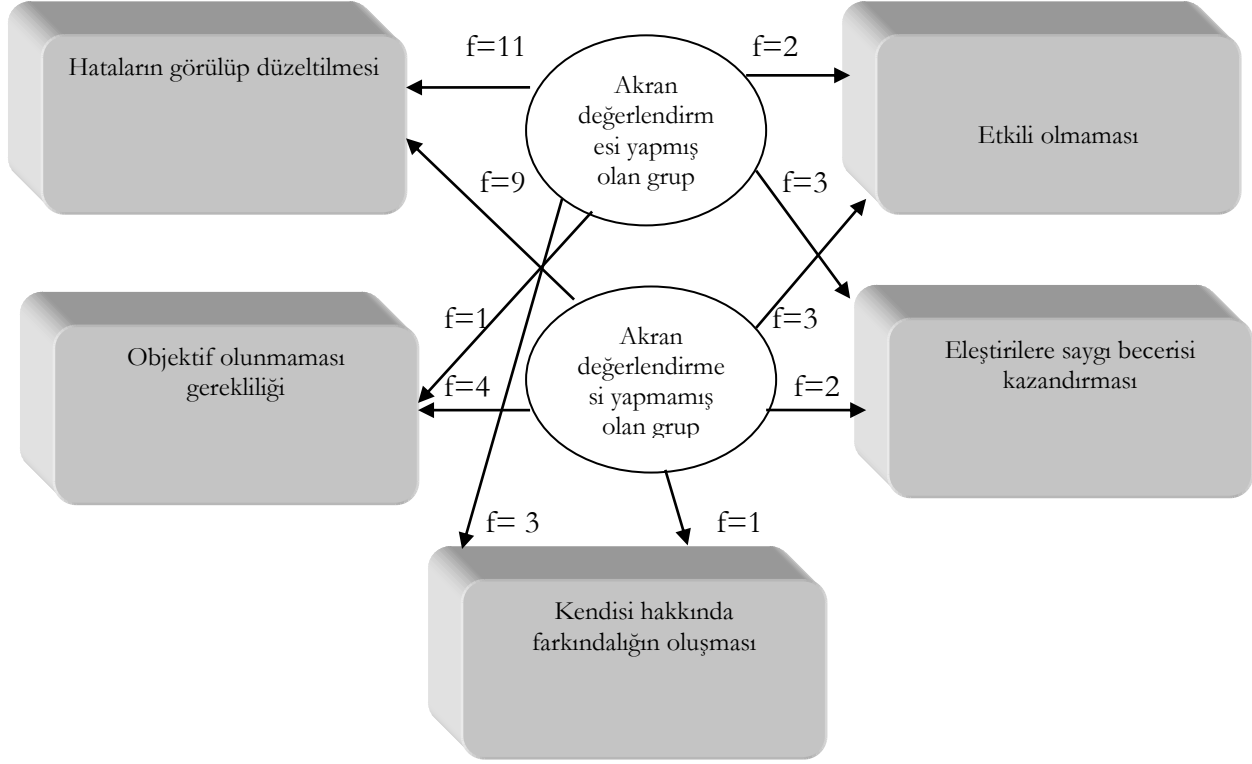
Şekil 4. Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesinin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri

Şekil 4 incelendiğinde akran değerlendirmesinin olumsuz yönlerine ilişkin olarak 4 kategorinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar arasında objektif olunmaması görüşünün akran değerlendirmesinin öğretmen adayları tarafından en fazla ifade edilen (f=16) olumsuz yönü olarak ortaya çıktığı belirlenmiştir. Akran değerlendirmesi yapmış (f=8) ve yapmamış (f=8) olan iki grubun da akran değerlendirmesi yaparken bireylerin yanlış davranılabildiği konusunda görüş belirttikleri görülmektedir. K17 kodlu öğretmen adayı bu durumu “*Kişisel özellikler, duygular ön plana çıkarsa gerçek görüşler ifade edilmeyebilir*” şeklinde açıklamıştır. E28 kodlu öğretmen adayı ise, “*Değerlendirmenin öznel bir tutumla yapılması değerlendirmeye olumsuzluk katar*” şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmen adaylarının olumsuz olarak gördüğü bir diğer yön de yapılan eleştirilerin arkadaşlık ilişkilerini bozduğudur. E3 bu durumu şöyle ifade etmiştir: “*Kişi eleştirilmekten, yaşatılmanın kendisi hakkında fikir beyan etmesinden hoşnut olmuyorsa o kişinin arkadaşlık ilişkilerinde sıkıntı yaşayacağını düşünüyorum.*” E28 kodlu öğretmen adayının ‘yanlış tespitlerin yapılması’ kategorisindeki görüşü ise “*Değerlendirmeyi yapacak olan grubun akademik seviyesinin düşük olması yanlış tespitleri de beraberinde getirebilir*” şeklindedir. K13 kodlu öğretmen adayı da bu durumu “*Değerlendirme yaptığımız kişi sonuçta akranımız olduğu için yanlışlar olabilir ya da aşırıya gidilebilir. Bu da olumsuz yönde etkileyecektir*” şeklinde ifade etmiştir. ‘Başarısızlık korkusuna neden olması’ kategorisine yönelik K1 kodlu öğretmen adayının belirttiği görüş şu şekildedir: “*Kişi eleştiriye açık değilse akran değerlendirmesi onu olumsuz etkileyebilir. Mesela isteksiz bir*

tutum takınmasına, başarısızlık korkusunun normalden fazla olmasına sebep olabilir". Bu soruya 3 kişi cevap vermezken, 1 kişide bir fikre sahip olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen adayları, akranları tarafından objektif değerlendirme yapılmaması, arkadaşlarını değerlendirirken doğru değerlendirip değerlendirememesi ve yapacakları değerlendirme sonucunda arkadaşlarının değerlendirmeye gösterecekleri tepkiler konusunda kaygı yaşadıklarını belirtmişlerdir. E25 kodlu öğretmen adayının bu konudaki görüşü "*Akran değerlendirmesinin olumsuz olabilecek tek yanı eleştirdiğimiz arkadaşımızın hatalarını kabul etmeyerek bize karşı bir tepkide bulunması olabilir*" şeklindedir. K7 kodlu öğretmen adayı ise "*Birey eğer yetersizliklerinin fazla olduğunu düşünürse bu onu güdülemek yerine psikolojik olarak incinmesine ve kendini yıpratmasına neden olabilir. Birey içinde bulunduğu durumu yanlış anlayıp farklı tepkiler gösterebilir*" şeklinde bu durumu ifade etmiştir. Bostoc (2000)'a göre öğrenciler tarafından yapılan değerlendirmenin güvenilirlik ve geçerliklerinin istenen düzeyde olup olmadığı, akran değerlendirmenin sakıncaları arasında yer almaktadır. Bu durumda süreç değerlendirme bağlamında öğrencilerden alınan geri bildirim doğru ve etkili olup olmadığı tartışılabilir. Çünkü öğrenciler tarafından yapılan akran değerlendirmeler hem öğrenmeyi hem de tek bir dersi etkileyebilecek bazı değişkenlere bağlıdır (Akt. Temizkan, 2009). Örneğin; akranlar arasındaki arkadaşlık ilişkileri öğrencilerin birbirlerine yüksek veya düşük puan vermelerine sebep olabilir. Çünkü öğrenciler kendi aralarında anlaşır birbirlerine yüksek puan verebilirler. Bununla birlikte akranların öğretmen kadar bilgili ve bilinçli olmamaları da eksik ve yanlış değerlendirmelere yol açabilir. Dolayısıyla öğretmenler değerlendirme sürecini olumsuz etkileyebilecek bu tür olası durumları kontrol altında tutmalıdır (Temizkan, 2009).

Wheater, Langan ve Dunleavy (2005) yaptıkları çalışmada akran değerlendirme sürecine ilişkin problemleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda hem süreç hem de ürün değerlendirme aşamasında akran değerlendirme tekniğini kullanmışlardır. Araştırmacılar akran değerlendirme sürecinde yaşanan en büyük problemin değerlendirmenin güvenilirliği konusunda olduğunu tespit etmiştir (Akt. Temizkan, 2009). Bu sonuç "*Değerlendirmenin öznel bir tutumla yapılması değerlendirmeye olumsuzluk katar*" (E28) bulgusunu kısmen destekler niteliktedir. Bir başka çalışma olan Gömleksiz ve Koç (2011)'un çalışmasında ise, akran değerlendirmenin olumsuz yönü olarak öğrenciler arasındaki yakın arkadaşlıklar nedeniyle kendilerinin değerlendirme yaparken duygusal ve yanlış davranabildikleri gösterilmiştir. Bu ifade bu çalışmada tespit edilen "*Kişisel özellikler, duygular ön plana çıkarsa gerçek görüşler ifade edilmeyebilir*" sonucunu destekler niteliktedir.

Şekil 5. Öğretmen adaylarının akranları tarafından değerlendirilme konusundaki görüşleri

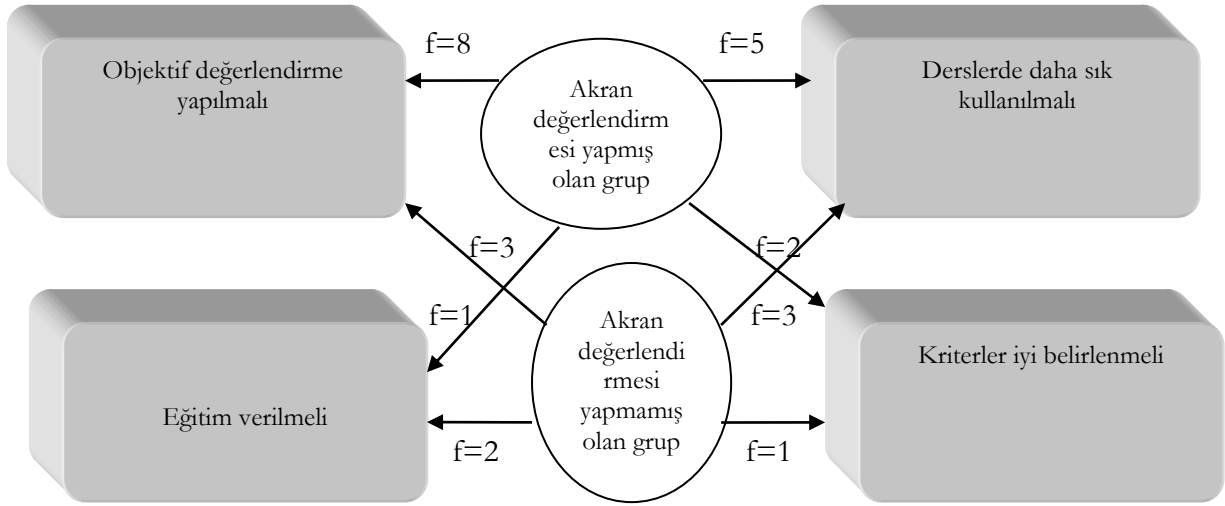
Elde edilen bulgular sonucunda öğretmen adaylarının akranları tarafından değerlendirilmeleri konusundaki görüşleri ile ilgili olumlu ve olumsuz olmak üzere iki ana kategorinin ve bunların altında da çeşitli kategorilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Olumlu görüşler kategorisinin altında “hataların görülüp düzeltilmesi”, “eleştirilere saygı becerisi kazandırması” ve “kendi hakkında farkındalığın oluşması” alt kategorileri toplanırken, olumsuz görüşler kategorisi altında “etkili olmaması” ve “objektif olunmaması” kategorileri yer almaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının çoğunun akranları tarafından değerlendirilmeyi olumlu olarak gördüğü belirlenmiştir. E10 kodlu öğretmen adayı ise, genelde olumlu dönütler aldığı için bunu faydalı bulduğunu belirtmiştir. Öğretmen adayının bu konuda belirttiği görüş şu şekildedir: “Genelde olumlu sonuçlar aldığım ve eksiklerimi gördüğüm için bana fayda sağlayan bir çalışmadır”. Olumlu görüşler kategorisindeki en yüksek frekansa (f=20) sahip olan görüş, akranları tarafından değerlendirilen öğretmen adaylarının eksiklerini görüp bunları düzeltebilme imkanına sahip olmasıdır. Akran değerlendirmesi yapan ve yapmayan her iki grubun da en çok bu kategoride görüş bildirdiği şekil 5’te görülmektedir. K16 kodlu öğretmen adayı “Yapılan değerlendirmeler eksiklerimi gidermemi, yanlışlarımı düzeltmemi ve iyi davranışlarımı pekiştirmemi sağlıyor” şeklinde bu soruya cevap vermiştir.

Yapılan anket sonucunda, akran değerlendirmesi hakkında hataların görülüp düzeltilmesi, eleştirilere saygı becerisi kazandırması ve kendi hakkında farkındalığın oluşması gibi olumlu görüşlerin yanı sıra akran değerlendirmesinin etkili bir ölçme aracı olmadığı ve objektif olunmadığı gibi olumsuz görüşlerin de olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kategorilere öğretmen adaylarının benzer oranda (f=5) görüş belirttikleri yukarıdaki (Şekil 5) şekilde görülmektedir. Akran değerlendirmesinin etkili olmadığını belirten K8 ve K39 kodlu öğretmen adayları “Her zaman etkili olamayabilir” ifadesinde bulunmuşlardır. E14 kodlu öğretmen adayı ise “Daha çok duygularla hareket edip sevdiğimiz veya sorun yaşadığımız insanlara karşı pek de tarafsız olmadığımız için değerlendirmeler sağlıklı olmayabiliyor” şeklindeki ifadeyle değerlendirirken objektif

olunmadığına dikkat çekmiştir. Ö1 kodlu öğretmen adayı da *“Herkesin bir fikri olduğuna ve fikirlerle var olduğumuza inanmış biri olarak eleştiriye ve puanlamaya açık olmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu da akranlarımızın bizi değerlendirmesiyle sağlanabilir. Bu durumda yaptıklarım değerlendirilirse eleştiriye karşı olan antipatimi daha da azaltarak hoşgörülü bir birey olabilirim”* şeklindeki ifadesiyle akranlar tarafından değerlendirilmenin eleştirilere karşı açık olmayı sağladığı görüşünü belirtmiştir. E25 kodlu öğretmen adayı ise *“Akranlarımın beni değerlendirmesi benim için olumlu bir şeydir. Bu sayede hatalarımı anlayarak yapacağım şeyleri daha iyi bir şekilde yaparım. Ayrıca aynı seviyedeki arkadaş grubu tarafından değerlendirilmek kendimi daha iyi tanıyabilmemi sağlayacaktır”* şeklindeki cevabıyla kendisi hakkında farkındalığın oluştuğu görüşünü ortaya koymuştur. Bu soruya 4 öğretmen adayı ise cevap vermemiştir.

Akran değerlendirmesi ile öğrenenin öğrendikleri pekiştirilmekte ve birey kendi eksikliklerini belirleyerek daha nitelikli öğrenme yollarını aramaktadır (Topping, 1998). Çalışmamızdan elde edilen veriler de literatürdeki bu bulguları desteklemektedir. Öğrenciler akranlarının kendisini değerlendirmesinin olumlu yönleri arasında hatalarını görebilme fırsatını yakalamış olmalarını, arkadaşlarının bakışıyla kendilerini görmelerini, eleştirilere karşı saygılı olmayı sağladığını belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları olumsuz olarak, akranlarının çok fazla objektif olamadıklarını ve bu yüzden değerlendirme sonuçlarının sağlıklı olmadığını belirtmişlerdir. Bundan dolayı öğretmen adayları objektif olunması gerekliliğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte öğretmen adaylarının bazıları da akran değerlendirmesi uygulamasının her zaman etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Akran değerlendirme üzerine yapılmış araştırmalarda, değerlendirme ölçütlerini arkadaşlık ilişkilerine göre belirleme, akranını değerlendirmeye kaygılı yaklaşma gibi bulgulara ulaşılmıştır (Sluijsmans & Moerkerke, 1999; Koç, 2011). Kaufman ve Schunn (2008)'un 250 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen yazılı anlatımı değerlendirmede akran dönütlerinin etkililiğini sorguladıkları çalışmanın sonuçları ise, akran puanlamasıyla öğretmen puanlamasının birlikte yapıldığı durumlarda öğrencilerin akran değerlendirmesine ilişkin algılarının olumlu olduğunu ancak, yalnızca akrana bağlı kalınarak yapılan puanlamada algılarının düşük olduğunu ve birçok öğrencinin akran puanlamasını güvenilmez bulduğunu ortaya koymaktadır (Akt. Çetinkaya & Hamzadayı, 2011). Bu ifade, çalışmamızdan elde edilen *“Daha çok duygularla hareket edip sevdiğimiz veya sorun yaşadığımız insanlara karşı pek de tarafsız olmadığımız için değerlendirmeler sağlıklı olmayabiliyor”*(E14) bulgusunu desteklemektedir.

Şekil 6. Öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin önerileri

Şekil 6'da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin önerilerinde “objektif değerlendirme yapılmalı”, “derslerde daha sık kullanılmalı”, “kriterler iyi belirlenmeli” ve “eğitim verilmeli” şeklinde dört kategori ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları bunlar arasında en çok objektif olunması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Anket sonucunda, akran değerlendirmesi yapan grubun (f=8) yapmamış olan gruba (f=3) göre objektif olunması gerektiği üzerinde daha çok durdukları görülmektedir. Bunun içinde akran değerlendirme formundaki kriterlerin dikkate alınması gerektiğinden bahsetmişlerdir. E4 kodlu öğretmen adayı “*Akran değerlendirmesinde eksiklerin görülebilmesi için değerlendirme yapan bireyler objektif olmalıdır*” ifadesinde bulunmuştur. Diğer bir öneri ise, bu tekniğin derslerde daha sık kullanılması gerektiğidir. E28 kodlu öğretmen adayı “*Değerlendirme yapacak olan grubun bu eğitimi almış olması gerekir, aksi halde ciddi problemler yaşanabilir. Gerekli şartlar sağlandığında çok verimli sonuçlar elde edilebileceğinden öğrenme-öğretme sürecinde fazlaca kullanılmalıdır.*” şeklinde bu soruya cevap vermiştir. Yukarıdaki şekle bakıldığında, akran değerlendirmesi yapmış ve yapmamış olan iki grubun da ‘eğitimin verilmesi’ ve ‘kriterlerin iyi belirlenmesi’ gerektiği kategorilerine aynı frekansta (f=3) cevap verdikleri görülmektedir. K1 kodlu öğretmen adayının belirtmiş olduğu öneri “*Akran değerlendirme eğitimi verilerek kişi nasıl değerlendireceğini öğrenmelidir. Saygılı olarak ve kargınlık oluşturmadan bu değerlendirmenin nasıl yapıldığını öğrenerek kendimizi geliştirmeliyiz*” şeklindedir. E15 kodlu öğretmen adayı ise “*Öğrencilere tarafsız ve doğru bir şekilde değerlendirme yapmaları konusunda bilgilendirme yapılmalı. Değerlendirme kriterleri detaylı ve anlaşılır bir şekilde belirtilmelidir*” ifadesiyle kriterlerin iyi belirlenmesi gerektiği konusunda öneride bulunduğu görülmüştür. Akran değerlendirmesine ilişkin 8 öğretmen adayı ise hiçbir öneride bulunmamıştır.

Öğretmen adayları, akranların objektif olabilmesinin sağlanabilmesi için akran değerlendirme etkinliklerinin sayısının artırılabilceğini, derslerde daha sık uygulanabileceğini vurgulamışlardır. Öğretmen adayları akranların birbirlerini yeterince nesnel değerlendiremediklerini belirtmişler ve bu yüzden objektif davranılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Öğretmen adayları, akran değerlendirmesinin daha etkili olması ve değerlendirme konusunda daha fazla şey öğrenmeleri için, akran değerlendirmesinin derslerde

daha sık uygulanmasını önermişlerdir. Ayrıca bu değerlendirmeyi yapacak olan gruba akran değerlendirmesi ile ilgili eğitimin verilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının akran değerlendirmesiyle ilgili görüşleri incelenmiş ve alt problemlere ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1) Akran değerlendirmesi yapmış olan grupla yapmamış olan grubun akran değerlendirmesinin ne olduğuna ilişkin bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Öğretmen adayları akran değerlendirmesini, yaş ve statü bakımından benzer olan kişilerin birbirlerini değerlendirmesi ve akranın performansına bakılarak olumlu olumsuz yönlerinin söylenmesi şeklinde ifade etmişlerdir.
- 2) Akran değerlendirmesi uygulaması yapan öğretmen adayları ile yapmayan öğretmen adayları değerlendirme sırasında puanlama yapılırken daha çok objektif olmaya dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Anlatılan konuya hakim olunması ve anlatış tarzına dikkat edilmesi gerektiği ise akran değerlendirmesi yapmış olan grubun belirttiği noktalar arasında yer almaktadır. Bu konuda, objektif olunması gerekliliğinin dışında iki grup arasında farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmüştür.
- 3) Çalışmada öğretmen adaylarının genel olarak akran değerlendirmesiyle ilgili olumlu algılara sahip oldukları saptanmıştır. Öğretmen adayları, akran değerlendirmenin kendi başarılı ve zayıf yönlerine ilişkin farkındalıklarını artırdığı görüşündedirler. Akran değerlendirmesi yapan grubun hem kendi hem de arkadaşlarının zayıf ve güçlü yönlerini gördüklerini belirtirken, akran değerlendirmesi yapmayan grubun sadece kendi zayıf ve güçlü yönlerini gördükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları ayrıca, akran değerlendirmenin eleştirel düşünmeyi geliştirdiğini belirtmişlerdir. Akran değerlendirmenin eleştirel düşünme üzerindeki olumlu etkisi, akran değerlendirme sürecinde adaylarının belirlenmiş ölçütleri kullanarak akranlarının çalışma veya performanslarının eleştirisini yapmaları ile açıklanabilir. Öğretmen adayları akran değerlendirmenin kendilerini ileriki meslek yaşamlarında karşılaştıkları değerlendirilme süreçlerine de hazırladığı görüşündedirler.
- 4) Öğretmen adayları, akranları tarafından objektif değerlendirme yapılmamasını akran değerlendirmesinin en önemli olumsuzluğu olarak göstermişlerdir. Ayrıca, arkadaşlarını değerlendirirken doğru değerlendirip değerlendirememesi ve yapacakları değerlendirme sonucunda arkadaşlarının değerlendirmeye gösterecekleri tepkiler konusunda endişe yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda akran değerlendirmesinin olumsuz yönlerine ilişkin akran değerlendirmesi uygulaması yapan grupla yapmayan grup arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.
- 5) Öğretmen adaylarının, akranlarının kendilerini değerlendirmesini daha çok olumlu olarak karşıladıkları görülmektedir. Öğrenciler akranlarının kendisini değerlendirmesinin olumlu yönleri arasında hatalarını görebilme fırsatını yakalamış olmalarını, arkadaşlarının bakışıyla kendilerini görmelerini, eleştirilere karşı saygılı olmayı sağladığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı ise, akranları tarafından değerlendirilmenin olumsuz yönleri üzerinde durdukları görülmüştür. Akranlarının çok fazla objektif olmadıklarını ve bu yüzden değerlendirme

sonuçlarının sağlıklı olmadığını belirtmişlerdir. Gruplar araştırma sürecinde daha çok objektif olunması gerekliliğini vurgulamışlardır. İki farklı grubun da aynı noktalar üzerinde durduğu görüldüğünden dolayı gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

- 6) Çalışma bazında yapılan karşılaştırmalar akran değerlendirmesi yapan grubun diğer gruba oranla akran değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğunu göstermiştir. Akran değerlendirmesi yapan grubun daha deneyimli olması bunun önemli nedenleri arasında gösterilebilir.

Bu çalışmada ulaşılan bulgular çerçevesinde şu öneriler sunulabilir:

- 1) Alanyazın incelendiğinde, akran değerlendirmesi ile ilgili öğrencilerin görüşlerini belirleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu alanla ilgili daha çok araştırma yapılmalıdır. Yapılacak olan çalışmalarla öğrencilerin akran değerlendirmesi ile ilgili görüş ve eksiklikleri belirlenmeli ve bunlar tespit edildikten sonra öğrencilerin eksiklerinin giderilmesi için öğrenciler akran değerlendirme konusunda bilgilendirilmelidir.
- 2) Öğretmen adayları, akran değerlendirmesi yapılırken öznel yargılara yer verildiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, ölçme-değerlendirmeyi konu alan derslerde akran değerlendirmesinin önemi ve kullanımına daha fazla yer verilmelidir. Öğretim elemanlarının da akran değerlendirmesi gibi performansa dönük yöntemleri derslerinde kullanarak öğretmen adaylarına örnek olması gerekmektedir.
- 3) Çalışmada, öğretmen adaylarının objektif olmaması en önemli olumsuzluk olarak ifade edilmiştir. Akran değerlendirmesi yapacak olan kişilerin arkadaşlık ilişkilerine göre yanlı davranmalarını engellemek için puanlama kriterlerine göre değerlendirme yapma alışkanlığını kazanmış olmaları gerekmektedir. Bu da akran değerlendirmesi tekniğinin derslerde daha sık kullanılmasıyla sağlanabilir.
- 4) Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde yapılmıştır. Diğer alanlardaki öğretmen adayları üzerinde de akran değerlendirmesi ile ilgili çalışmalar yürütülerek karşılaştırılabilir.
- 5) Bireyler akranlarını nasıl değerlendirecekleri konusunda bilgilendirilmeli, akran değerlendirmede yer alacak kriterler akran değerlendirmesi yapacak olanların da görüşü alınarak belirlenmelidir. Ayrıca doğru bir planlama yapılarak akran değerlendirmesi uygulanmalıdır.
- 6) Öğrencilere, akran değerlendirmesi sürecinde yapılan eleştirilerin geri bildirim alan öğrenciye faydalı olacağı ve akranlarının performanslarını veya çalışmalarını eleştirmekten çekinmemeleri belirtilmelidir.

Bu çalışmada öğretmen adaylarının akran değerlendirmesine ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Sonraki çalışmalarda, akran değerlendirmesi becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılacak olan uygulamaların sosyal bilgiler eğitiminde önemli bir boşluğu dolduracağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adanalı, K. & Doğanay, A. (2010). Beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretiminin alternatif ölçme değerlendirme etkinlikleri açısından değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 271-292.

- Akbaş, Y. & Gençtürk, E. (2013). Coğrafya öğretmenlerinin alternatif ölçme-değerlendirme teknikleri ile ilgili görüşleri: Kullanma düzeyleri, sorunlar ve sınırlılıklar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 30, 331-356.
- Aldağ, H. & Gürpınar, K. (2007). Üniversite öğrencilerinin sunu becerilerini etkileyen faktörler. *Akademik Bilişim Konferansı*, 31 Ocak - 2 şubat 2007, Kütahya.
- Alıcı, D. (2008). Öğrenci performansının değerlendirilmesinde kullanılan diğer ölçme araç ve yöntemleri. S. Tekindal (Ed), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Atay, D. & Kurt, G. (2007). The effects of peer feedback on the writing anxiety of prospective Turkish teachers of EFL. *Eğitimde Kuram ve Uygulama (Journal of theory and Practice in education)*. 3(1), 12-23.
- Baki, A. (2008). *Kuramdan uygulamaya matematik eğitimi. (Genişletilmiş 4. Basım)*. Ankara: Harf Eğitim Yayıncılığı.
- Başkonuş, T. & Taşdemir, M. (2012). İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler programında (4. ve 5. sınıf) yer alan alternatif ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinin kullanılıma ve kullanılmama durumları. *11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 24-26 Mayıs, Rize.
- Bayat, Ö. (2010). İngilizce yazılı anlatım derslerinde uygulanan akran ve öz değerlendirme etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Dil Dergisi*, 150 (20).
- Büyüköztürk, ř. (2001). *Deneyisel deneyler, ön test-son test, kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chong, M., R., Goff, L. & Dej, K.(2012). Undergraduate essay writing: online and face-to-face peer reviews. *Collected Essays on Learning and Teaching*, 5, McMaster University.
- Cihanoğlu, M.,O. & Yurdabakan, İ. (2009). Öz ve akran değerlendirmenin uygulandığı işbirlikli okuma ve kompozisyon tekniğinin başarı, tutum ve strateji kullanım düzeylerine etkisi. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(4), 105-123.
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. & Demirbaş, Ç., (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme araçlarının kullanma düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Abi Evran Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 57-76.
- Çepni, S. (2007). Performansların değerlendirilmesi. E. Karip (Ed.), *Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık
- Çetinkaya, G. & Hamzadayı, E. (2011). Yazılı anlatımı düzenlemede akran dönütleri: Dönüt türleri, öğrenci algıları. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 147-165.
- Çoruhlu, ř., Nas, S. & Çepni, S. (2009). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini kullanmada karşılaştıkları problemler: Trabzon örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 122-141.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (Geliştirilmiş 2. Baskı)*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Falchikov, N. (2001). *Learning together: Peer tutoring in higher education*. London: Routledge.
- Gelbal, S. & Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal Of Education)*, 33, 135-145.
- Gömlüksiz, M. A. & Koç, A. (2011). Bilgisayar kullanımı öğretiminde akran değerlendirme. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*. Fırat University, Elazığ- Turkey.
- Güven, S. (2008). Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim ders programlarının uygulanmasına ilişkin görüşleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 177, 224-236.
- Koç, C. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulamasında akran değerlendirmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1965-1989.
- Liu, N. F. & Carless, D. (2006). Peer feedback: The learning element of peer assessment. *Teaching in Higher Education*, 11(3), 279-290.
- Özan, S. & Yurdabakan, İ. (2008). Öz ve akran değerlendirmenin temel iletişim becerileri başarısı üzerindeki etkileri. *Tıp Eğitim Dünyası*, 27, 27-39.

- Özcan, G. & Mirzeoğlu, A., D. (2015). Akran öğretimiyle işlenen okul deneyimi dersi hakkında öğrenci görüşleri ve kazanımları. *Sport Sciences (NWSASPS)*, 10(4), 16-33.
- Sluijsmans, D., & Moerkerke, G.(1999). Student involvement in performance assessment: A research project.
- Sluijsmans, D., & Prins, F. (2006). A theoretical framework for integrating peer assessment in teacher education. *Studies in Educational Evaluation*, 32, 6-22.
- Temizkan, M. (2009). Akran değerlendirme konuşma becerisinin geliştirilmesi üzerindeki etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 90-112.
- Topping, K. (1998). Peer assessment between students in colleges and universities. *Review of Educational Research*, 68, 249-276.
- Topping, K. J. (2009). Peer assessment. *Theory into Practice*, 48, 20-27.
- Toptaş, V. (2011). Sınıf öğretmenlerinin matematik dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanımı ile ilgili algıları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 205-219.
- Wei, Y., & Chen, Y. (2004). Supporting Chinese learners of english to implement self-assessment in L2 writing. *Proceedings of the Independent Learning Conference*, 20 September 2004.
- Willey, K., & Gardner, A. (2010). Investigating the capacity of self and peer assessment activities to engage students and promote learning. *European Journal of Engineering Education*, 35(4), 429-443.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Citation Information

Akpınar, M. & Kranda, S. (2016) Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Akran Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 356-374.